

**ÇOCUK OYUNCAKLARININ ÇOCUKLARIN GELİŞİM
ALANLARINA YÖNELİK ETKİLERİNİN GÜNÜMÜZ BAĞLAMINDA
İNCELENMESİ (SİVAS İLİ ÖRNEKLEMİ)***

**The Investigation Of The Effects Of Children's Toys On The
Development Areas Of Children in The Contemporary Context (Sivas Province
Sampling)**

Tuncay DİLCİ*

Aysel ARSLAN**

ÖZ

Bu çalışmanın amacı; çocuk oyuncaklarının çocukların gelişim alanlarına ilişkin etkilerinin belirlenmesidir. Çalışmada nitel araştırma türleri arasında yer alan durum çalışması deseni kullanılmıştır. Araştırma kapsamında Sivas il merkezinde yaşayan 20-52 yaş aralığında bulunan 26 katılımcı ile görüşülmüştür. Verileri toplamak için açık uçlu dört maddelik yarı yapılandırılmış görüşme formu hazırlanmıştır. Katılımcılara çocuklarının oynadığı oyuncaklara ilişkin sorulara yöneltilmiştir. Elde edilen veriler frekans analizi ve içerik çözümleme tekniği kullanılarak analiz edilmiştir. Çalışmada katılımcılardan elde edilen veriler doğrultusunda genel olarak çocuk oyuncaklarının, çocuklarda karakter gelişimi başta olmak üzere çocukların fiziksel becerilerinin gelişimine, etkili sosyal ilişki oluşturmalarına, duygusal ve bilişsel gelişimlerine olumlu katkı sağladığı belirlenmiştir. Ayrıca çocuk oyuncaklarının çocuklarda paylaşım ve sabır duygularını öne çıkardığı, yaratıcı düşünme ve akıl yürütme becerisi kazandırdığı tespit edilmiştir.

Anahtar kelimeler: Çocuk, oyun, oyuncak, gelişim, öğrenme

ABSTRACT

The purpose of this research is to determine the effects of past day-to-day children's toys on children's development areas. In the study, case study from qualitative research types were used. The study group consists of 26 people living in Sivas province centre and randomly determined ages from 20 to 52. The data were obtained by using an open-ended interview form consisting of four items. Semi-structured interview form was applied to 26 people in the age range of 20-52. The participants was asked some questions about the toys that their children today. In the

* Bu makale The Third International Congress on Curriculum and Instruction/ 22-24 October 2015, Adana'da sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

* Doç. Dr., Cumhuriyet Üniversitesi, tuncaydilci@gmail.com

** Bilim Uzmanı, Cumhuriyet Üniversitesi, arslanaysel.58@gmail.com

analysis of data, frequency analysis and content analysis techniques were used. It has been determined that children's toys generally contribute positively to the physical development of children, especially to their character development, to the formation of effective social relations, emotional and cognitive development via the data obtained from the participants in the study. It has also been found that children's toys give children creative thinking and reasoning skills that emphasize sharing and patience.

Keywords: Child, Play, Toy, Development, Learning

Giriş

Oyun kavramı çocukların dünyasına ait kavramların başlıcaları arasında yer almakla beraber anlaşılması oldukça güç, soyut niteliktedir (Schuster & Ashburn, 1980). Bayar Çelebi (2007: 10) oyunun çocuğun hayatının ilk yıllarında daha çok zevk amaçlı yaptıkları bir etkinlik olduğunu, ilerleyen süreçte ise kurallarını idrak ederek içinde yer aldığı, zekâsını, yeteneğini, karakter ve mizacını sergileyebildiği bir toplumsallaşma süreci olduğunu söylemektedir. Oyun, içinde istendik kuralları barındırabilen ya da barındırmayan, amaçlı veya amaçsız olabilen özellikte olabilir. Çocuk oynadığı oyunun içinde isteyerek ve hoşlanarak yer almaktadır. Oyunun çocuğun fiziksel, bilişsel, dil, sosyal alanlarda gelişmesine yardımcı olduğu, gerçek yaşama ilişkin bir tür rehberlik görevini üstlendiği, etkin ve kalıcı olarak öğrenmesini sağladığı ifade edilmektedir (Bilir, 1995; Akandere, 2003). Oyun sürecinde çocuk psikolojik olarak rahatlar ve gerçek hayatta kendisine düşen rolün farkına vararak çevresindeki insanlarla daha sağlıklı ilişkiler kurabilir (Thompson 1990; Bayar Çelebi, 2007: 10). Oyun özellikle çocukların iletişim becerilerinin gelişmesini destekleyerek kendilerini ifade becerilerinin gelişmesini desteklemektedir (Bilir, 1995). Oyun, çocuğun doğasında olan bir unsur olup onunla da gelişimini sürdürür (Bayar, Çelebi, 2007: 10). Oyunda ortaya çıkan yeni durum ve olaylar çocuğun bilişsel düzeyini zorlayarak onun bir sonraki gelişim aşamasına geçmesi için ortam yaratmaktadır (Schuster 1980, Yiğit 1995). Oyunla ilgili yukarıda yer alan ifadelerle bakıldığında oyunun öğrenme ve yaratıcılığı geliştirme, iletişim becerisini geliştirme, tecrübe kazanarak yetişkinliğe hazırlanma, empati kurma ve kendini ifade etme yetkinliği kazanma, çeşitli bilişsel, fiziksel, duyuşsal, sosyal ve dil yeteneklerinin gelişimini destekleme ve en önemlisi çocuğun haz aldığı bir mutluluk kaynağı etkinliklerin tümünü ifade eden bir kavram olduğu görülmektedir (Poyraz 1999:136). Oyun; bireyin dünyaya geldiği andan itibaren onun hayatında var olan, yaşamının her döneminde kısmen farklılaşarak ve gelişimini de kendi içinde sürdürerek devam ettiren çocuklara özgü bir çeşit etkinlik olarak varlığını ve önemini korumaktadır (Huizinga, 1995: 48; Tuğrul, 2010).

Çocukların dünyasında oyuna ilişkin olan ve belki de oyun kadar önemli olan kavramlardan biri de oyuncak kavramı olup temel olarak çocuğun oynadığı oyunların vazgeçilmez ana unsuru olarak kabul edilmektedir (Jackson, 2001). Onur (2002: 33) oyuncağın tarihinin insanlığın tarihi kadar geriye dayandığını belirterek insanoğlunun her çağda oyuncağı çocukları yaşama hazırlayan bir araç olarak

gördüğünü ifade etmektedir. Esasen bütün eski toplumlarda özellikle bedensel gelişimi destekleyen oyunların var olduğuna ilişkin bilgiler tarih kitaplarında yer almaktadır (Ergün, 1980: 2002). Oyuncaklar çocukların oyun sürecinde farklı becerilere ilişkin deneyimler edinmesinde ve bu becerileri geliştirmesinde taşıdıkları özelliklerle bağlantılı olarak farklı düzeylerde katkı sağlamaktadır (Adak Özdemir ve Ramazan, 2012: 2). Oyun sürecinde çocukların sosyal ve bilişsel becerilerinin etkin olarak uyarılmasını desteklemektedir (Blakemore ve Centers, 2005; Canlı, 2014: 18). Oyuncak çocukların oynayarak eğlendikleri her şeye verilen genel bir ad olarak ifade edilmektedir. Oyun ve oyuncuğun temelde birbirini tamamlayan öğeler olduğu ve her ikisinin de düş dünyasını içinde barındığı söylenmektedir (Egemen, Yılmaz ve Akil, 2004: 39). Poyraz (1999: 136) oyuncuğu; gelişim sürecinde çocuğun hareketlerine bir çeşit düzen getiren, zihinsel, bedensel ve psiko-sosyal alanlarda gelişimini destekleyen, hayal gücünü ve yaratıcı yeteneklerinin ortaya çıkmasını kolaylaştıran tüm oyun malzemeleri olarak ifade etmiştir. Ergün (1980: 106) oyuncuğun, çocukların oynaması için yetişkinler tarafından hazırlanan ve ana işlevinin çocuğu oynatmak olan oyun malzemeleri olduğunu söylemektedir. Bayar Çelebi (2007: 233-234) oyuncakların tüm bu olumlu katkılarının yanı sıra önemli bir kültür taşıyıcısı olduğunu, oyuncakların yapıldığı dönemin tarihini, sosyal ve ekonomik bilgilerini içerdiğini ifade etmektedir.

Çocuk oyuncaklar aracılığıyla paylaşma, yardımlaşma, işbirliği gibi sosyal alana ilişkin becerilerini geliştirmekte, mutluluk, üzüntü, kızgınlık gibi duygularını rahat bir şekilde ifade etme olanağı bulmaktadır (Canlı, 214: 27). Oyuncaklar, çocukların oyun yönelimleri ve oyunun teması ile yakın ilişkisi bulunmaktadır (Kim, 2002). En iyi oyuncuğun çocuğun sadece bir kez oynayıp bıraktığı değil sürekli oynamak isteyeceği, oynadığı süreçte ona haz veren oyuncak olduğu söylenmektedir. Oyuncuğun çocukta merak duygusunu harekete geçirmesi, kaslarını çalıştırarak fiziksel gelişimine katkı sağlaması, girişimcilik ve yaratıcılığını desteklemesi, problem çözme becerisini geliştirmesi beklenmektedir (Egemen ve diğ. 2004: 40). Bu bağlamda oyuncakların eğitici yönü gitgide öne çıkmakta ve aileler oyuncak alırken oyuncakların eğitici özelliklerine dikkat etmektedir (Ergün, 1980: 107). Çocukların oynadıkları oyuncakların onların yaş, gelişim düzeyleri ve ilgilerine uygun olarak seçilmesi gerekmektedir. Oyuncakların çok karmaşık yapıda olmaması ve dayanıklı malzemeden yapılmış olmasına dikkat edilmelidir. Aynı zamanda oyuncaklar çocukların becerilerini geliştirecek niteliklere sahip olmalıdır (Canlı, 214: 24).

Çocukluk döneminde oynanan oyunların ve bu oyunlarda kullanılan oyuncakların çocukların gelişimindeki önemi yapılan pek çok çalışma ile ortaya konulmuş ve birbirini destekleyen sonuçların elde edildiği görülmüştür. Oyunların ve paralelinde de oyuncakların çocukların gelişimlerine yaptığı katkılar süreç içerisinde eğitimcilerin de dikkatini çekmiş, formal eğitim süreçlerinde oyun ve oyuncakların kullanılmasını öneren görüşler ortaya çıkmıştır. Bu görüşler doğrultusunda günümüzde oyun ve oyuncaklar öncelikle anasınıfları ve eğitimin ilk basamağı olmak üzere etkin olarak kullanılmaktadır. Bu çalışmanın amacı; oyuncakların çocukların gelişim alanlarına yaptığı katkılar hakkında ebeveynlerin görüş ve düşüncelerinin tespit edilmesidir.

Yöntem

Araştırmanın bu bölümünde; araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama araçları, verilerin toplanması ve toplanan verilerin analizine ilişkin bilgiler bulunmaktadır.

Araştırma Modeli

Bu çalışmada nitel araştırma türlerinden durum çalışması deseni kullanılmıştır. Yıldırım ve Şimşek (2005) durum desenini sosyal bir olguyu konuyla ilgili bireylerin bakış açılarının tespit edilebilmesi ve söz konusu olguyu yine ilgili kişilerin bakış açısından görerek değerlendirebilmeye imkân sunan bir yöntem olarak ifade etmiştir. Davey (1991) durum çalışmasını; tek bir olay ya da durumun boylamsal olarak incelenmesi şeklinde tanımlamıştır. Stake (1995) ise durum çalışmasının yöntemsel bir seçim olmayıp, neyin nasıl inceleneceğine ilişkin bir tercih olduğunu ifade etmiştir. Durum çalışmaları katmanlı veya iç içe geçmiş bir şekilde olabilir (Patton, 2014: 447). Bu desen; gerçek ortamda neler olduğunu araştırma, verilerin sistematik bir şekilde toplanması, analiz edilerek sonuçların tespit edilmesi aşamalarından meydana gelmektedir (Davey, 1991).

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu 2015 yılında Sivas il merkezinde yaşayan, 20-52 yaş aralığında yer alan 26 kişi oluşturmaktadır. Çalışma grubuna ilişkin demografik bilgilere aşağıda yer verilmiştir.

Tablo 1. Çalışma grubuna ilişkin betimsel istatistikler

Katılımcı özellikleri		f	%
Cinsiyet	Bayan	7	26,92
	Erkek	19	73,08
Yaş	20-30 yaş	5	19,23
	31-40 yaş	12	46,15
	41-52 yaş	9	34,62
Eğitim Durumu	Ortaokul	2	7,69
	Lise	8	30,77
	Üniversite	16	61,54

Veri Toplama Araçları

Araştırmaya ilişkin verilerin toplanması amacıyla oyunlara yönelik dört sorudan oluşan bir yarı yapılandırılmış görüşme formu ilgili literatür dikkate alınarak hazırlanmıştır. Görüşme formunda bulunan maddeler araştırmanın amacı ve katılımcıların özellikleri dikkate alınarak hazırlanmıştır. Görüşme formunda bulunan sorular alana uygunluk, dil açıklığı, çalışmanın amacı ve birbiriyle uyumluluk açılarından incelenmek üzere uzman görüşüne sunulmuştur. Patton (2014: 344) bu yöntem kullanılmadan önce bütün soruların tam olarak kurgulanması gerektiğini

ifade etmektedir. Görüşme tekniği bir konu hakkında derinlemesine bilgi alabilmek için belirlenen katılımcılara soruların sorulması olarak ifade edilmektedir (Aziz, 2014: 85). Bu teknik hem nitel hem de nicel araştırmalarda kullanmak için uygun olmakla beraber (Kaptan, 1973: 241; Sönmez ve Alacapınar, 2011: 108) daha çok nitel araştırmalarda kullanılmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2005: 119). Bu çalışma kapsamında hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formunda yer alan sorular aşağıda verilmiştir:

Soru 1: Çocuklarınızın oynadığı oyuncakların onların bilişsel gelişimlerine yönelik ne tür katkılarının olduğunu düşünüyorsunuz?

Soru 2: Çocuklarınızın oynadığı oyuncakların onların duyuşsal gelişimlerine yönelik ne tür katkılarının olduğunu düşünüyorsunuz?

Soru 3: Çocuklarınızın oynadığı oyuncakların onların devinişsel gelişimlerine yönelik ne tür katkılarının olduğunu düşünüyorsunuz?

Soru 4: Çocuklarınızın oynadığı oyuncakların onların sosyal gelişimlerine yönelik ne tür katkılarının olduğunu düşünüyorsunuz?

Verilerin Toplanması ve Analizi

Çalışma kapsamında katılımcılara, çocuklarının oynadığı oyuncakların onların gelişim alanlarına ne tür katkıları yaptığını yönelik olarak hazırlanan dört soru yöneltilmiştir. Sorular yarı yapılandırılmış görüşme formu olarak hazırlanmış ve uygulamaya geçilmeden önce uzman görüşüne sunulmuştur. Katılımcılardan elde edilen veriler frekans ve içerik çözümleme analiz teknikleri uygulanarak analiz edilmiştir. Patton (2014: 453) içerik analizinin araştırma verileri içinde tekrar eden kelimeler ve temalar açısından incelenmesi olduğunu belirtmektedir. Analiz için iki araştırmacı ayrı ayrı verileri kodlama çalışması yapmış ve sonrasında yapılan çalışmalar bir araya getirilerek ortak kodlamalar belirlenmiştir. Sonrasında ise bu kodlamalara uygun olarak tablolar oluşturulmuştur.

Bulgular

Bu başlık altında çalışmanın amaçları doğrultusunda çalışmaya dâhil edilen katılımcılardan oyunculara ilişkin olarak elde edilen veriler sunulmuştur.

Çocuklarınızın oynadığı oyuncakların onların bilişsel gelişimlerine yönelik ne tür etkilerinin olduğunu düşünüyorsunuz? sorusuna ilişkin olarak katılımcılardan elde edilen bulgular aşağıda sunulmuştur.

Tablo 2. Katılımcıların çocuklarının oynadıkları oyuncakların onların bilişsel gelişimlerine etkilerine ilişkin bulgular

N	Olumlu Yanıtlar	f	%	N	Olumsuz Yanıtlar	f	%
10				10			
1	Zekâ gelişimini destekleme	8	30,77	1	Kendilerini sınırlayamama	2	7,69

40 / Tuncay DİLCİ - Aysel ARSLAN

2	Yaratıcı düşünme	7	26,92	2	Zamanı etkin kullanamama	2	7,69
3	Konuşmasına yardımcı olma	4	15,38	3	Mekanikleşmeleri ne neden olma	1	3,85
4	Teknolojiyi tanıma, geliştirme ve çözümleme	3	11,54	4	Zihinsel gelişimini engelleyebilme	1	3,85
5	Meslekler hakkında bilgilendirme	2	7,69	5	Dikkat sorunu oluşturma	1	3,85
6	Görsel yeteneklerini geliştirme	2	7,69				
7	Dikkatini arttırma	2	7,69				
8	Harfleri öğrenme	1	3,85				
9	Olaylara karşı bakış açılarını geliştirme	1	3,85				
10	Kendine ait eşyaya sahip olmayı öğrenme	1	3,85				
11	Bilgi edinme	1	3,85				
12	Karar vermeyi öğrenme	1	3,85				
13	Pratik düşünmesine yardımcı olma	1	3,85				
14	İşitme, görme ve dokunma duyularının gelişimini destekleme	1	3,85				

Katılımcıların çocukların oynadıkları oyuncakların onların bilişsel gelişimlerine ilişkin belirttikleri olumlu ifadeler on dört kategori altında toplanmıştır. Bunlardan öne çıkanları şu şekildedir: % 30,76 zeka gelişimini destekleme, % 26,92 yaratıcı düşünme, % 15,38 konuşmasına yardımcı olma, % 11,54 teknolojiyi tanımayı, geliştirmeyi ve çözmeyi öğrenme.

Araştırmaya katılan katılımcılar çocukların oynadıkları oyuncakların onların bilişsel gelişimlerine ilişkin olarak belirttikleri olumsuz görüşler beş kategori altında kategorileştirilmiştir. Bunlardan öne çıkanları şu şekildedir: % 7,69 zamanı etkin kullanamama, kendilerini sınırlandıramama, % 3,85 mekanikleşme.

Katılımcıların çocukların oynadıkları oyuncakların onların bilişsel gelişimlerine ilişkin görüşlerinden örnek ifadelere aşağıda yer verilmiştir.

Olumlu ifadeler:

K1: “Çocuğun oynadığı oyuncaklar onu ileride seçeceği meslekler üzerinde etkili olabiliyor. Küçük bir çocuğa konuşan bebek alıyorsun konuşmasına yardımcı oluyor, sesli alfabe alıyorsun harfleri öğreniyor. Sesli kuran harflerini alıyorsun kuran harflerini öğreniyor.”

K3: “Kız çocukları genelde bebek ve farklı oyuncaklarla çeşitli meslek gruplarının yaptığı işleri oyuncaklar aracılığıyla deniyor ve sanki yapıyor gibi hissediyor. Düşünme karar vermeyi öğretir.”

K8: “Teknolojiyi tanımayı, geliştirmeyi ve çözmeyi öğreniyor. Bilimi ve teknolojiyi tanıyor hale geliyor. Beyinsel ve düşünsel olarak geliştirir.”

Olumsuz ifadeler:

K8: “Mekanikleştiriyor. Resmen makineleşiyor çocuklar.”

K14: “Özellikle teknolojik oyuncaklara çok fazla zaman ayırıyorlar ve bu zamanları boşa gidiyor.”

Çocuklarımızın oynadığı oyuncakların onların duyuşsal gelişimlerine yönelik ne tür etkilerinin olduğunu düşünüyorsunuz? sorusuna ilişkin olarak katılımcılardan elde edilen bulgular aşağıda sunulmuştur.

Tablo 3. Katılımcıların çocuklarının oynadıkları oyuncakların onların duyuşsal gelişimlerine etkilerine ilişkin bulgular

No	Olumlu Yanıtlar	f	%	No	Olumsuz Yanıtlar	f	%
1	Özgüvenlerini geliştirme	8	30,77	1	Hissiyat ve paylaşım yönlerinin azalması	3	11,54
2	Psikolojik gelişimini destekleme	3	11,54	2	Duygusal, bedensel ve ruhsal boşluğa düşme	1	3,85
3	Farkındalıklarını arttırma	3	11,54	3	Kıskançlık oluşabilmesi	1	3,85
4	Sakinleştirme	2	7,69	4	Dış dünya ile bağlantılarını kapatma	1	3,85
5	Empati kurabilme	2	7,69	5	Sevgi, saygı, duygu ve ruhtan uzaklaşma	1	3,85
6	Sahiplenme	2	7,69	6	Sosyal duygularının zayıflaması	1	3,85
7	Kendilerini kontrol edebil meyi öğrenme	1	3,85	7	Sesli oyuncakların stres oluşturması	1	3,85
8	Özgürleştirme	1	3,85		Özgüvenlerini zedeleme	1	3,85

42 / Tuncay DİLCİ - Aysel ARSLAN

9	İnsan sevgisi aşılama	1	3,85
10	Koruma duygusunu öğrenme	1	3,85
11	Uyum sağlamayı kolaylaştırma	1	3,85

Katılımcıların çocukların oynadıkları oyuncakların onların duyuşsal gelişimlerine ilişkin etkileri hakkında belirttikleri olumlu görüşler on bir farklı kategori altında toplanmıştır. Bunlardan öne çıkanları şu şekildedir: % 30,76 özgüvenlerini geliştirme, % 11,54 psikolojik gelişimini destekleme, farkındalıklarını artırma, % 7,69 sakinleştirme, empati kurma, sahiplenme.

Katılımcıların çocukların oynadıkları oyuncaklar hakkında ifade ettikleri olumsuz ifadeler yedi farklı kategori altında toplanmıştır. Bunlardan öne çıkanları şu şekildedir: % 11,54 hissiyat ve paylaşım yönlerinin azalması, % 3,85 duygusal, bedensel ve ruhsal boşluğa düşme, dış dünya ile bağlantılarını kapatma.

Katılımcıların çocukların oynadıkları oyuncakların onların duyuşsal gelişimlerine yönelik etkileri hakkında ifade ettikleri görüşlerinden örnek ifadelere aşağıda yer verilmiştir.

Olumlu ifadeler:

K3: “İstediklerini ortaya koyabilmelerini sağlar. Kendilerini güvende hissetmelerine yardımcı olur. Kendilerini kontrol edebilmeyi öğrenirler.”

K16: “Çocuğun psikolojik gelişimini destekler, dikkatinin artmasını sağlar, onu sakinleştirir.”

Olumsuz ifadeler:

K8: “Duygusal, bedensel ve ruhsal boşluğa düşüyor. Hissiyat ve paylaşım yönleri zayıflıyor. Sevgi, saygı, duygu ve ruhtan uzaklaşıyor. İnsani, ruhsal ve sosyal duyguları zayıflıyor. İlişkileri et, kemik ve ruhsal temastan öte; mekanik aygıtların birbirlerini tamamlayan ruhsuz, hissiz, duygusuz, mekanik ilişkisine dönüşüyor.”

Çocuklarınızın oynadığı oyuncakların onların devinişsel gelişimlerine yönelik ne tür etkilerinin olduğunu düşünüyorsunuz? sorusuna ilişkin olarak katılımcılardan elde edilen bulgular aşağıda sunulmuştur.

Tablo 12. Katılımcıların çocuklarının oynadıkları oyuncakların onların devinişsel gelişimlerine etkilerine ilişkin bulgular

No	Olumlu Yanıtlar	f	%	No	Olumsuz Yanıtlar	f	%
1	Kas gelişimini destekleme	8	30,77	1	Hareket kabiliyetini engelleme	3	11,54
2	El becerilerini geliştirme	7	26,92	2	Bedenine zarar verme	3	11,54

3	El-göz koordinasyonunu geliştirme	4	15,38	3	Obeziteye yol açma	2	7,69
4	Uygulama becerisini geliştirme	2	7,69				

Katılımcıların çocuklarının oynadıkları oyuncakların onların devinişsel gelişimlerine ilişkin görüşleri dört olumlu üç olumsuz kategori altında toplanmıştır. Olumlu görüşlerinden öne çıkanları: % 30,77 kas gelişimini destekleme, % 26,92 el becerilerini geliştirme, % 15,38 el göz koordinasyonunu sağlama olarak belirlenmiştir. Olumsuz görüşlerden öne çıkanları ise; % 11,54 hareket kabiliyetini engelleme, bedenine zarar verme, % 7,69 obeziteye yol açma olarak tespit edilmiştir.

Katılımcıların çocuklarının oynadığı oyuncakların onların devinişsel gelişimlerine etkilerine ilişkin görüşlerinden örnek ifadeler aşağıda yer verilmiştir.

Olumlu ifadeler:

K15: “Oynarken sürekli hareket ettiği için el, kol ve vücut kasları gelişiyor.”

K17: “El-göz koordinasyonunu geliştiriyor.”

Olumsuz ifadeler:

K14: “Sürekli oturuyor olması obeziteye yol açıyor.”

K22: “Hareket kabiliyetini engelliyor. Bilgisayar başında sürekli hareketsiz kalıyor.”

Çocuklarınızın oynadığı oyuncakların onların sosyal gelişimlerine yönelik ne tür etkilerinin olduğunu düşünüyorsunuz? sorusuna ilişkin olarak katılımcılardan elde edilen bulgular aşağıda sunulmuştur.

Tablo 13. Katılımcıların çocuklarının oynadıkları oyuncakların onların sosyal gelişimlerine etkilerine ilişkin bulgular

N	Olumlu Yanıtlar	f	%	No	Olumsuz Yanıtlar	f	%
1	Dostluk ve arkadaşlık ilişkilerini öğrenme	8	30,77	1	Ortak yaşam kültürünü kabullenememe	5	19,23
2	Kurallara uyma	7	26,92	2	Değer yitimi	5	19,23
3	Paylaşmayı öğrenme	6	23,08	3	İletişimsizlik	5	19,23
4	Sosyal ilişkilerini geliştirme	5	19,23	4	Arkadaşlık ilişkilerini öğrenememe	4	15,38

44 / Tuncay DİLCİ - Aysel ARSLAN

5	Başladığı işi sürdürebilme	3	11,54	5	Bencillik	3	11,54
6	Ailenin önemini kavrama	2	7,69	6	Bireysel yaşamayı tercih etme	3	11,54
7	Kaybetmeyi öğrenme	2	7,69	7	Gerçek yaşama adapte olamama	2	7,69
8	Hayatı algılamalarını sağlama	2	7,69				
9	Rekabet i öğrenme	1	3,85				
10	Kazanmayı öğrenme	1	3,85				
11	Grup içinde rol alma	1	3,85				

Katılımcıların çocuklarının oynadıkları oyuncakların onların sosyal gelişimleri hakkındaki düşünceleri on bir olumlu, yedi olumsuz kategori altında toplanmıştır. Olumlu kategorilerden öne çıkanları: % 30,77 dostluk ve arkadaşlık ilişkilerini öğrenme, % 26,92 kurallara uyma, % 23,08 paylaşmayı öğrenme, % 19,23 sosyal ilişkilerini geliştirme şeklindedir. Olumsuz olanlardan öne çıkanları ise; % 19,23 ortak yaşam kültürünü kabullenememe, değer yitimi, iletişimsizlik, % 15,38 arkadaşlık ilişkilerini öğrenememe şeklindedir.

Katılımcıların çocuklarının oynadığı oyuncakların onların sosyal gelişimlerine etkilerine ilişkin görüşlerinden örnek ifadelere aşağıda yer verilmiştir.

Olumlu ifadeler:

K14: “Arkadaşları ile oynama, paylaşma, başladığı işi sürdürebilme, rekabet, kurallara uyma, kazanma, kaybetme... kısaca hayatı o yaşlarda oyuncaklar aracılığıyla öğreniyorlar.”

K15: “Mızıkçılık yapmamayı, oyunda ağlamamayı öğreniyor.”

Olumsuz ifadeler:

K8: “Toplumun inanç, ahlak, değer yargılarına ve toplumsal kültür ve kurallarından uzaklaşıyor. Dayanışma, yardımlaşma ve paylaşma, ortak yaşam kültürü yok oluyor. Bencil yalnız, bireysel yaşamayı tercih ediyorlar. İnsani ve sosyal yönünü telafi etmezlerse gerçek âlemi (hayatı) yaşayıp tükettiklerinin farkında bile olmuyorlar.”

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Çocuklarımızın oynadığı oyuncakların onların bilişsel gelişimlerine yönelik ne tür etkilerinin olduğunu düşünüyorsunuz? sorusuna ilişkin olarak katılımcılardan

elde edilen bulgular incelendiğinde; katılımcıların çocukların oynadıkları oyuncakların onların bilişsel gelişimlerine ilişkin belirttikleri olumlu ifadelerin on dört kategori altında toplandığı görülmektedir. Bunlardan öne çıkanlarının % 30,76 zeka gelişimini destekleme, % 26,92 yaratıcı düşünme, % 15,38 konuşmasına yardımcı olma, % 11,54 teknolojiyi tanımayı, geliştirmeyi ve çözmeyi öğrenme şeklinde olduğu belirlenmiştir. Araştırmaya katılan katılımcılar çocukların oynadıkları oyuncakların onların bilişsel gelişimlerine ilişkin olarak belirttikleri olumsuz görüşler ise beş kategori altında kategorileştirilmiştir. Bunlardan öne çıkanlarının % 7,69 zamanı etkin kullanamama, kendilerini sınırlayamama, % 3,85 mekanikleşme olduğu görülmüştür. Karacan'ın (2000) yaptığı araştırma sonucuna göre onlara oyuncaklar sunulması onların dilsel becerilerinin gelişmesini olumlu etkilemektedir. Adak Özdemir ve Ramazan'ın (2012) yaptığı çalışmanın sonuçları incelendiğinde uygun oyuncak seçimi yapılması çocukların eğitim ve öğretimlerini olumlu etkilemektedir. Bilir, 1995 ve Thompson'ın çalışmalarında da yap-boz, çeşitli şekil ve ebatlardaki kutu, kitap vb. oyuncakların çocuğun tekrarlayan denemeler yapmasını sağlayarak onun zihinsel becerilerinin gelişmesine destek verdiğini belirtmektedirler.

Çocuklarımızın oynadığı oyuncakların onların duyuşsal gelişimlerine yönelik ne tür etkilerinin olduğunu düşünüyorsunuz? sorusuna ilişkin olarak katılımcılardan elde edilen bulgular incelendiğinde; katılımcıların çocuklarının oynadıkları oyuncakların onların duyuşsal gelişimlerine ilişkin etkileri hakkında belirttikleri olumlu görüşler on bir farklı kategori altında toplandığı tespit edilmiştir. Bunlardan öne çıkanlarının % 30,76 özgüvenlerini geliştirme, % 11,54 psikolojik gelişimini destekleme, farkındalıklarını artırma, % 7,69 sakinleştirme, empati kurma, sahiplenme olduğu belirlenmiştir. İkinci grupta bulunan katılımcıların çocukların oynadıkları oyuncaklar hakkında ifade ettikleri olumsuz ifadeler ise yedi farklı kategori altında toplanmıştır. Bunlardan öne çıkanlarının % 11,54 hissiyat ve paylaşım yönlerinin azalması, % 3,85 duyuşsal, bedensel ve ruhsal boşluğa düşme, dış dünya ile bağlantılarını kapatma olduğu görülmüştür. Adak Özdemir ve Ramazan'ın (2012) çalışma sonuçlarına göre de oyuncaklar çocukların duyuşsal becerilerinin gelişimini olumlu etkilemektedir.

Çocuklarımızın oynadığı oyuncakların onların devinişsel gelişimlerine yönelik ne tür etkilerinin olduğunu düşünüyorsunuz? sorusuna ilişkin olarak katılımcılardan elde edilen bulgular incelendiğinde; katılımcıların çocuklarının oynadıkları oyuncakların onların devinişsel gelişimlerine ilişkin görüşleri dört olumlu üç olumsuz kategori altında toplandığı tespit edilmiştir. Olumlu görüşlerinden öne çıkanları % 30,77 kas gelişimini destekleme, % 26,92 el becerilerini geliştirme, % 15,38 el göz koordinasyonunu sağlama olarak belirlenmiştir. Olumsuz görüşlerden öne çıkanları ise; % 11,54 hareket kabiliyetini engelleme, bedenine zarar verme, % 7,69 obeziteye yol açma olarak tespit edilmiştir. Kim (2002), Adak Özdemir ve Ramazan'ın (2012) yaptıkları çalışmada oyuncakların çocukların farklı becerilerinin gelişmesini oyuncağın türüne göre farklı seviyelerde desteklediği ifade edilmektedir.

Çocuklarımızın oynadığı oyuncakların onların sosyal gelişimlerine yönelik ne tür etkilerinin olduğunu düşünüyorsunuz? sorusuna ilişkin olarak katılımcılardan

elde edilen bulgular incelendiğinde; katılımcıların çocuklarının oynadıkları oyuncakların onların sosyal gelişimleri hakkındaki düşünceleri on bir olumlu, yedi olumsuz kategori altında toplanmıştır. Olumlu kategorilerden öne çıkanları: % 30,77 dostluk ve arkadaşlık ilişkilerini öğrenme, % 26,92 kurallara uyma, % 23,08 paylaşmayı öğrenme, % 19,23 sosyal ilişkilerini geliştirme şeklindedir. Olumsuz olanlardan öne çıkanları ise; % 19,23 ortak yaşam kültürünü kabullenememe, değer yitimi, iletişimsizlik, % 15,38 arkadaşlık ilişkilerini öğrenememe şeklindedir.

Elde edilen sonuçlar genel olarak değerlendirildiğinde oyuncakların çocukların bilişsel, duyuşsal, devinişsel ve sosyal alanlardaki gelişimlerini olumlu etkilediği görülmektedir. Oyun her ne kadar çocukların sadece boş zamanlarında vakit geçirmek için yaptıkları bir tür eylem olarak algılansa da bunun böyle olmadığı gitgide yapılan araştırmalarla ortaya konulmaktadır. Bu bağlamda araştırmacıların oyunların ve oyunun en önemli aracı olan oyuncakların çocukların gelişimlerine ilişkin olarak daha fazla çalışma yapması gerekmektedir. Oyun ve oyuncaklara eğitimde daha fazla yer verilmeli ve çocukların eğlenerek daha kolay öğrendikleri dikkate alınmalıdır. Eğitimcilere ve ailelere oyunun sadece çocuğun zaman geçirmek için yaptığı bir eylem değil onun hayatı tanıması için bir çeşit hayatın provasını yaptığı öğrenme biçimi olduğu oyunda kullanılan oyuncakların onların öğrenmelerini kolaylaştıran ve hızlandıran nesnelere olduğu anlatılmalıdır. Geçmiş ve günümüzdeki oyun ve oyuncaklar farklı çalışmalarla araştırılarak tespit edilmeli ve geleceğe aktarılması için kayıt altına alınmalıdır. Oyun ve oyuncaklar hakkında yapılan araştırmalarda katılımcılar genel olarak yetişkinlerden oluşmakta ve onların gözlem ve deneyimlerine yer verilmektedir. Aslında oyun ve oyuncakla ilgili yapılan çalışmaların asıl muhatabı çocuklardır ve onları da kapsayan araştırmaların daha fazla olmasının gerekli olduğu düşünülmektedir.

Kaynakça

- Adak Özdemir, A. & Ramazan, O. (2012). Oyunağa çocuk, anne ve öğretmen bakış açısı. *Eğitim Bilimleri Araştırma Dergisi*, 2(1), 2-16.
- Akandare, M. (2003). *Eğitici Okul Oyunları*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Aziz, A. (2014). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri ve teknikleri*. (8. Basım). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Bayar Çelebi, D. (2007). *Türkiye ve Azerbaycan'daki çocuk oyunları ve oyuncaklarının karşılaştırmalı incelemesi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Muğla Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çağdaş Türk Lehçeleri Ve Edebiyatları Anabilim Dalı, Muğla.
- Bilir, Ş. & Dönmez, B. (1995) *Hastanede oyun-yaş gruplarına göre hastanede yatan çocuklar, çocuk ve hastane*. (2. Baskı). Ankara: Sim Matbaacılık.
- Blakemore, J. E. O. & Centers, R. E. (2005). Characteristics of boys' and girls' toys. *Sex Roles*, 53, 619-633.

- Canlı, G. A. (2014). *Gelişen dünyada çağdaş çocuk oyun alanları*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Davey, L. (1991). The application of case study evaluations. *Practical Assessment, Research & Evaluation*, 2(9), 1.
- Egemen, A., Yılmaz, Ö. & Akil, İ. (2004). Oyun, oyuncak ve çocuk. *ADÜ Tıp Fakültesi Dergisi*, 5(2), 39-42.
- Ergün, M. (1980). Oyun ve oyuncak üzerine. *Milli Eğitim*, 1(1), 102-119.
- Huizinga, J. (1995). *Homo ludens*. M. A. Kılıçbay. (Çev.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Jackson, K. M. (2001). From control to adaptation: America's toy story. *Journal of American and Comparative Cultures*, 1 (2), 139-145.
- Kaptan, S. (1973). *Bilimsel araştırma teknikleri*. Ankara: Rehber Yayınevi.
- Karacan, E. (2000). Çocuklarda dil gelişimini etkileyen faktörler. *Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi*, 9(7).
- Kim, M. (2002). Parents' perceptions and behaviors regarding toys for young children's play in Korea. *Education*, 122 (4), 793-807.
- Onur, B. (2002). *Oyuncaklı dünya*. Ankara: Dost Kitabevi.
- Patton, M. Q. (2014). *Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri*. M. Bütün ve S. B. Demir (Çev.). (1. Baskı). Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Poyraz, H. (1999). *Okul öncesi dönemde oyun ve oyuncak*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Sönmez, V. & Alacapınar, F. G. (2011). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. (1. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Stake, Robert E. (1995). *The Art of Case Study Research*. Thousand Oaks: Sage Publications.
- Thompson, J. (1990) Playing at work. *Community Outlook*, April:15-17.
- Tuğrul, B. (2010). *Oyun temelli öğrenme. Okul öncesinde özel öğretim yöntemler*. (Ed. R. Zembat). Ankara: Anı Yayıncılık. ss. 187-220.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2005). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yiğit, R. (1995). Hastanede yatan çocuk için oyunun önemi. *Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 2(2):18-24.